

ÜDVÖZLŐ IRATOK.

XVIII.

A genfi nemzeti protestáns egyháztól.

*A magyarországi nemzeti unitárius egyház konsistoriumának.
Kedves és tisztelt Testvérek a mi Urunk Jézus Krisztusban!*

A genfi nemzeti protestáns egyház konsistoriuma örömmel vette a magyarországi Unitárius Egyház meghívását azon ünnepélyre, amelyet kiváló reformátora és mártyrja, Dávid Ferencz tiszteletére megtartani készül és sietünk ami őszinte hálánkat Önöknek kifejezni.

Végtelen örömünkre szolgált volna, ha az Önök meghívására és azon testvéri rokonszenv viszonzására, amelyet Önök a mi saját jubileumunk iránt tanusítottak, ezen ünnepélyükre, amely bizonyára nagy történelmi és vallási érdekekkel fog birni, egyházunknak egy tagját küldhettük volna el. Ez által megvalósítottuk volna, először, azt a határozatot, amelyet a mi kálvini ünnepélyeink alkalmából hoztunk, hogy minden módon szorosabbra fűzzük azokat a kötelékeket, amelyek a mi egyházunkat azokkal az egyházakkal egyesítik, melyek az egész világon a Jézus Krisztust, a mi megváltónkat egyedüli fejöknek és az ő evangéliumának terjesztését a szentségről és szeretetről egyedüli missiójuknak ismerik, arra törekedvén, hogy a lelkeket a béke köteléke által egyesítsék.

Sajnálattalunkra lehetetlen ezt az óhajtásunkat jelenleg megvalósítani; azonban biztosítjuk Önöket, kedves és tisztelt testvérek, hogy lélekben Önökkel leszünk az Önök szép ünnepéseiken és kérni fogjuk közös Atyánkat, hogy tegye azokat

a hitnek és keresztény erélynek egy új tápláló forrásául mind-azokra nézve, akiknek szerencsájük lesz azokban részt venni, különösen pedig az Önök egyházára nézve.

Az isteni kegyelem legyen segítségére a magyarországi unitárius egyháznak, amely számos és kegyetlen megpróbáltatást annyi hősiességgel leküzdött, hogy a békében új erővel folytathassa azt a dicső munkát, amelyet alapítói és mártyrjai reá hagytak, ez a mi szívünk óhaja, kérjük, kedves és tisztelt testvérek, fogadják azt szívesen a mi keresztény üdvözletünkkel.

Genf, 1910 augusztus 8.

A konsistorium nevében:

Van Berchem Viktor,
elnök.

Caugnard Ch.,
h. elnök.

Clepared Sándor.
titkár.

XIX.

A dunántuli ref. egyházkerület püspökétől.

*A magyarországi unitárius egyház Főtiszteletű és Méltóságos
Elnökségének*

Kolozsvár.

Hálás köszönettel vettük a dunántuli ref. egyházkerület részére küldött szives meghívásukat a Dávid Ferencz születése 400 éves évfordulója alkalmából a folyó hó 20—23-án tartandó emlékünnepélyükre.

Testvéri érzülettől indítatva elküldjük egyházkerületünk képviselőjében dr. Antal Géza pápai theol. akadémiai tanár, országgyűlési képviselő urat, aki élő szóval át fogja adni meleg üdvözlésünket.

Nem mulaszthatjuk el azonban, hogy ez úton is ki ne fejezzük őszinte testvéri érzésünket, amelyet a magyarországi unitárius egyházzal az évszázadok folyamán együtt átélt szenvedések, közös harczok létesítettek és fejlesztettek.

Az ily nevezetes évfordulók, mint ez a mostani is, arra valók, hogy magunkba szálljunk és levonjuk a történelem tanúságait a jövőre nézve. Azok az eszmények, amelyeket Dávid Ferencz képviselt, a történelem ítélő távlatán át tekintve jobban kidomborodnak és megérthetőek. Nagy örömmel gondolunk azokra a magasztos elvekre, amelyek ama század minden tévedése mögött is ott sugárzanak: a lelkiismereti szabadság, a gondolkodás függetlensége, a meggyőződésben való kitartás, az emberek félelmét, vagy kedvét nem kereső és nem ismerő hithűség; a keresztyén emberi egyéniség értékes és nagy elvei ezek s áldott örökségei az egyetemes keresztyén anyaszentegyháznak.

A történelem megtanított, hogy ne azt keressük, ami

elválaszt, hanem ami összetart. Az ellenség sok, ma is épp úgy ostromol bennünket, tán más név alatt, mint évszázadokkal ezelőtt, de tudjuk, hogy van egy egység, van összekötő kapocs. Akit nekünk magyaroknak is illik és kell szolgálunk, kezét-kézbe téve, ez az összekötő kapocs az örökké állandó Ur, a mi Urunk Jézus Krisztus, csak értsük meg szellemét és éljük azt. Hangoztatva az Általa megszabadított emberi lélek örök jogait, igaz szabadságát, munkáljuk egyetértőleg, közösen, Isten országát e földön, munkáljuk a magyar Sion épülését.

Dávid Ferencz kora kiáltó bizonyosság arra nézve, hogy a magyar lélek mennyire szomjuhozik a lét nagy kérdéseinek keresztyén szellemben való megoldása iránt; minket, egyházakat terhel a kötelesség, hogy ezt a szomjuságot, akiben nincs meg, felkeltsük, akiben megvan, abban kielégítsük. Ne szünjünk meg tehát soha hirdetni az evangéliumot, az emberek ma is szomjuhoznak utána.

Az Isten Lelke szentelje meg ezt a gyűlést és tegye új indítások, új látások előidézőjévé.

Fogadják az egybegyültek hittestvéri üdvözlötünk szeretetteljes kifejezését.

Komárom, 1910 augusztus hó 18.

A dunántuli ref. egyházkerület elnöksége:

Tissa István,
főgondnok.

Dr. Antal Gábor,
püspök.

XX.

A Tiszamelléki evang. püspöktől.

Méltóságos és Főtiszteletü Püspök Ur!

Folyó évi május hó 30-án 519. szám alatt kelt s a magyarországi unitárius egyház megalapítója és első püspöke Dávid Ferencz születése négyszázados évfordulójának megünneplésére vonatkozó meghívását szivből köszönöm.

Minthogy azonban az ez évi kerületi gyűlésünk Poprádon e hó 23--26 napjain fog tartatni, s így az összeesik az unitárius egyház ünnepével, sajnálattal keil tudatnom Főtisztelendőségeddel, hogy azon részt nem vehetünk.

Szives megemlékezéséért köszönetet mondva lélekben Főtisztelendőségeddel együtt ünnepeve, vagyok

Rozsnyón, 1910 augusztus hó 13-án.

Testvéri meleg üdvözlettel:

Terray Gyula,
főesperes, püspök-helyettes.

XXI.

Az eperjesi evang. theologiai akadémiától.

*Méltóságos és Főtiszteletű Unitárius Egyházi
Képviselő Tanács!*

Mélyen Tisztelt Uraim!

Midőn a magyarországi Unitárius Egyház mélyen tisztelt Képviselő Tanácsának azt a kedves figyelmét, melylyel a tiszai ág. h. ev. egyházkerület eperjesi Collegiumának egyetemes theologiai akadémiáját a folyó évi augusztus 20—22-én tartandó Dávid Ferencz-ünnepélyre meghívni méltóztatott, akadémiánk nevében hálásan megköszönöm, egyuttal nagy sajnálatomra kell kijelentenem, hogy a magasztos ünnepélyen nem képviseltethetjük magunkat.

Mindazáltal lelkileg ott leszünk s mi is ünnepelünk az ünneplőkkel s örvendezünk az örvendezőkkel!

Mi protestánsok mindnyájan egy közös törzsnek hajtásai vagyunk; mindnyájan egy testet képezünk a Jézus Krisztusban; bár különböző módon, de mégis egy urat szolgálunk; egy a feladatunk: az evangelium világosságával az igazságot keresve a sötétséget s babonát eloszlatni s kipusztítani s a keresztyén testvéri szeretet terjesztésével Isten országát s az emberiség boldogságát megalapítani s illetőleg annak érdekeit önzetlenül szolgálni; egy a történetünk: mellőzés és üldöztetés, mióta e hazában vagyunk és élünk és egy a jövőnk: hithűséggel s önfeláldozással szolgálni közös Urunkat s lángoló lelkesedéssel és igaz felebaráti szeretettel szolgálni magyar Hazánkat!

Ilyen szellemben és értelemben üdvözlöm a magyarországi Unitárius Egyházat magasztos ünnepélye alkalmából s kérem az isteni gondviselést, hogy Dávid Ferencz születésének 400-dik

évfordulója, mint az eszmék diadalünnepe az evangéliumi igazságok terjedésének s megerősödésének, a felebaráti szeretet gyakorlati megvalósulásának s az egy hazában lakók közötti egyetértésnek s végül Jézus Krisztus urunkkal való belső életközösség által Istenünk dicsőségének javára s emelésére szolgáljon!

Istennek áldását kérve magasztos ünnepélyükre maradtam
Eperjesen, 1910. évi augusztus 19-én

kitünő tisztelettel

Mayer Endre,
th. ak. dékán.

XXII.

A sárospataki ref. theologiai akadémiától.

*A magyarországi unitárius egyház nagytiszteletű és tekintetes
Képviselő Tanácsának*

Kolozsvár.

Megkaptuk, kedves testvéreink a Krisztusban! a ti egyházatok — a magyarországi unitárius egyház — megalapítója és első püspöke: a Dávid Ferencz születése 400-adik évfordulójának emlékünnepére szóló meghívástokat és hálás köszönetet mondunk szives meghívástokért. S ha test szerint a folyamatban levő aratási szünidő miatt — amely részint üdülés, részint újabb ismeretszerzés kedvéért szétszórja az iskolai embereket s szétszórta a mi főiskolánk, közelebb theologiai tanári karunk tagjait is — nem lehetünk is ott veletek és közöttetek, de lélek szerint ott leszünk és veletek fogunk ünnepelni.

Ott leszünk és veletek fogunk ünnepelni, mert emlék-ünnepetek oly idő emlékét ujitja meg előttünk, a mely a nagy idők, a szentlélek kitöltetésének nagy idői közé tartozott — és oly ember emlékezetét fogja felujítani, aki egyike volt amaz idők legmerészebb, legihlettebb prófétáinak, kinek szívét Isten imádata, ajkát az ő nevének dicsőítése töltötte be s kinek testét-lelkét az ő utána való vágyódás emészté meg.

Dávid Ferencz a reformatio korának volt egyik gyermeke és neveltje, annak a kornak, amely lerázva csaknem másfélezer év bilincseit, újra visszaadta az embert önmagának újra közvetlen összeköttetésbe hozta az embert Istennel, az ő könyörgését meghallgató édes Atyjával, amely felszabadította az embert az egyház, a földi tekintélyek és intézmények járma alól

s újra megtanította őt Istennek lélekben és igazságban való imádására, meg a bűn súlyának érzésére s a megváltás után való komoly törekvésre. E lázas, ragyogó eszmékkal telt kor, amelybe az evangyélium után epedő emberiség visszatért az ősforrásokhoz, az őskereszténység korához s ott igyekezett a keresztyén egyház és élet fejlődésének megszakadt fonalát fölvenni és folytatni, ahol emez kiejtette kezéből: ez ihlette és termékenyítette meg a Dávid Ferencz igazság után szomjuhozó lelkét is; ez vezette őt el Wittenbergbe, hogy a nagy reformátor: Luther Márton hazájában a tudós Gamaliel: Melancthon Fülöp lábainál üljön; ez tette őt az erdélyrészi reformatio egyik tüzes lelkü, fáradhatatlan tevékenységü, az igazságért minden küzdelemre, minden szenvedésre kész bajnokává. Szive tele volt Istennel, lelke az igazság után vágyott; ez az erős érzés és ez a szilárd törekvés vezette őt mind újabb ösvényekre, mind merészebb előhaladásra: Luthertől Kálvinhoz, Kálvintól az unitárizmushoz; ez indította őt arra, hogy igaznak felismert vagy felismerni vélt eszméiért még korábbi hitsorsosaival: mint lutheránus a katolikusokkal, mint református a lutheránusokkal, mint unitárius a reformátusokkal is — összemérje fegyverét, s az elhagyott s most már tévesnek tartott irányt, egyházat szellemileg is, külsőleg is leküzdeni s a maga táborába áthozni igyekezzék. Merész, egyre magasabb régiókba vivő előhaladása mellett úgy járt, mint a magas Alpok turistája, aki sorra elhagyja gyöngébb, lassubb vagy higgadtabb társait, úgy hogy utoljára csak maga marad, de ő azért megy bátran, rendületlenül előre az égbe nyuló magas orom felé, míg egyszer sötét felhő jön, vihar tör ki, villámok kezdenek cikázni, egy szélroham megtaszítja, ő lezuhan a járhatatlan, megmászhatatlan meredeken és holtan terül el a hegyszakadéokban...

Dávid Ferenczet is utólérte a vihar, társai — a meredek magaslattól-e, a fenyegető és kitörő vihartól-e — visszahúzódtak s ő magára maradva képtelen volt a vihar tombolásával szembeszállni, a mely lesujtotta és összetörte őt...

A modern idők egyik nemes vivmánya, a humanismus egyik nagy diadala, hogy a háborus felek, a háboru lezajlása,

sőt a csata elmulása után, a halottakban és sebesültekben nem az ellenfelet, hanem csak az embert látják; úgy ápolják őket, a halottakat oly becsülésben részesítik, emléköket oly tisztelettel veszik körül, mint akárcsak a saját fiaikét. Ez a szép vonás már utat tört magának — legalább a protestáns népeknél — a vallási és felekezeti életben is, a hol pedig legszivósabbak a hagyományok, legtovább élnek és fennmaradnak az ellentétek, az elválasztó vonalak. Kitűnő példát mutattak erre Genf kálvinistái, midőn 1903-ban emlékoszlopot állítottak a szerencsétlen viszonyok közt gyászos halállal kimúlt Servét Mihálynak, mint a magasra csapkodó vallási szenvedélyek áldozatának. E magasra csapkodó vallási szenvedélyek áldozata lett az unitárizmus nemzetközi képviselője után annak magyarországi főképviseelője és megalapítója: Dávid Ferencz is. Nem lennének méltó testvérei a genfi kálvinistáknak, ha e jubiláris ünnepen testvéri jobbot nem nyujtanánk a magyarországi unitárius egyháznak s egyfelől velök együtt fájdalmas szívvel nem tekintenénk vissza az ő gyászos halálára, mint a vallásos türelmetlenség — mely az egész kornak s valljuk meg: neki is egyik betegsége volt — áldozatára; másfelől velök együtt ünnepelve elismeréssel ne hajolnánk meg annak emléke előtt, ha nem követjük is az ő utjait, aki a magyar protestáns egyházakat éltető igazságnak egyik lelkes és bátor hirdetője, ezer meg ezer ember új hit után vágyódó érzésének hódító erejü kifejezője és üdvösségre vezetője, a nemzeti irodalomnak elismerést érdemlő munkása, a magyarországi unitárius egyház — e hazafias és liberális kis egyház — megalapítója, buzgó apostola és vértanuja volt!

A vértanuk emléke mindenkor szent és tiszteletreméltó. Ők közöttünk az eszmények képviselői, s ezek az eszmények az isteni szikrát, az isteni világosság egy-egy sugarát ragyogtatják előttünk. Dávid Ferencz is ilyen vértanu, az igazságnak, a tekintélyektől független emberi gondolkozásnak, az egyszerű, tiszta, minden mysticismustól ment vallásosságnak, s a hiteért, vallásáért, a maga igazaiért minden áldozatra, a halálra is hithűségnek vértanuja, prófétája volt. Ezért borulunk le ma, születésének 400 éves fordulóján, mi is tisztelettel emlékezete

előtt; ezért fordulunk ma meleg érzésekkel ama kolozsvári hajlék felé, ahol 400 évvel ezelőtt bölcsője ringott; ezért illesztünk lélekben homlokára tiszteletünk, elismerésünk virágaiból font koszorút. Nevét övezze áldó kegyelet, példája legyen világító fáklya a prófétai erényekre minden pap, de különösen felekezetének papsága előtt, egyháza — a magyarországi unitárius egyház — versenyezve a többi felekezetekkel az igaz keresztyén erények ápolásában, a humanismus, ember- és hazaszeretet műveinek létesítésében, a haladás és felvilágosodás eszméinek kultuszában — éljen, nőjjön és virágozzék!

Az Atyának kegyelme, a Fiunak szerelme és a Szentlélek közöltetése legyen ti veletek mindnyájatokkal!

Az Urban szerető testvéreitek, a sárospataki ref. főiskola tanárai és azok nevében

Sárospatak, 1910 augusztus 18.

Dr. Rács Lajos,
rektor-professor.

XXIII.

Id. Daniel Gábor tiszteletbeli főgondnoktól.

Méltóságos és Főtisztelendő Zsinati Főtanács!

Hálát adok a Mindenhatónak azon kegyelméért, hogy életem fonalát annyira nyújtotta, hogy aggkorom daczára megérhettem vallásunk alapítója és első püspökünk, Dávid Ferencz születése négyszázados emlékére szentelt ünnepélyt.

Azonban fájdalommal tölt el, hogy öregségemmel járó fogyatkozások miatt abban személyesen részt nem vehetek. De együtt érzek hitfeleimmel ezen magasztos pillanatban is.

Engedjék meg tehát nekem, aki félszázadon át őszinte jó szándékkal igyekeztem egyházunk előmenetelén munkálni, hogy ha személyesen nem is, de legalább írásban üdvözölhessem szeretettel ezen gyülekezet tagjait egyenként és összesen; és ezek között pedig különösen azon amerikai és angol hitfeleinket, akik a távolból ezen egyházi ünnepélyünkre eljöttek, hogy nemcsak annak dicsét emeljék, hanem igaz barátságuknak és hitfelekezeti szeretetüknek személyesítői is legyenek.

Azt hiszem, nincs senki hitfeleim között, aki ezen hitfelekezeti és baráti egybeköttetés nagy horderejét el ne ismerné, amely nemcsak egyházunkra löveli fényét, de érezzük annak jótékony hatását benn az egyházban is, ifjaink szellemi kiképzésének előmozdításában, valamint egyházunk anyagi segélyezésében is. Most, midőn egyházunk alapítójának születése négyszázados évfordulóját ünnepli, megragadom az alkalmat, hogy mindezen jótéteményekért hálás elismerést nyilvánítsak, melyben, meg vagyok győződve, hogy hitfeleim is osztatlanul velem együtt éreznek, amely hálát csak érzek, de tollam nem elég erős annak méltó kifejezésére.

Őszintén és lelkemből kívánom, hogy ezen ránk nézve megbecsülhetetlen egybeköttetés ezen ünnepi összejövetel által is csak erősüljön és örökre fennálljon.

Kérem a tisztelt elnökséget ezen üdvözetem tolmácsolására.

Hitrokoni szeretettel lévén atyafia az Urban:
Olasztelek, 1910 augusztus.

Id. Daniel Gábor,
tisztelőbeli főgondnok.

XXIV.

Dr. Antal Géza theol. tanár, országgyűlési képviselőtől.

Főtisztelendő és Méltóságos Püspök Ur!

Rendkívül sajnálom, hogy családi körülményeim akadályoznak abban, hogy a kerületi elnökség megtisztelő felhívására a kolozsvári emlékűnnepélyen megjelenhessek, s ott a dunántuli ref. egyházkerület testvéri üdvözetének tolmácsolója lehessek. Méltóztassék fentebb hivatkozott okra tekintettel kimenteni, hogy kötelességemnek eleget nem tehettem s a kerületi elnökség üdvözlő iratát posta útján vagyok kénytelen rendeltetési helyére juttatni. Legyen meggyőződve Főtiszt. és Méltóságos Püspök ur, hogy igaz öröömre s lelki épülésemre szolgált volna, ha a kegyeletes ünnepélyen részt vehetek s nemcsak a kerület megbizásából, de a magam szive sugallatából is kifejezést adhatok annak a kegyeletes együttérzésnek, mely a dunántuli ref. egyházkerületet a XVI. század egyik nagy alakjának emlékűnnepélye alkalmával eltölti. Így csak lélekben vehetek részt az emlékűnnepélyen s csak lélekben ünnepelehetek az ünneplőkkel.

Fogadja Méltóságos és Főtisztelendő Püspök ur legmélyebb tiszteletem kifejezését, melylyel vagyok

Budapest, 1910 augusztus 18.

alázatos szolgája

Dr. Antal Géza,
theol. tanár. orsz. képviselő.

XXV.

Kálmán Gusztáv keresk. miniszteri államtitkártól.

*A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő-Tanácsának
Kolozsvár.*

Dávid Ferencz születése 400-ik évfordulóján tartandó ünnepélyre szóló szives meghívást kézhez véve, a személyem iránt tanusított figyelemért köszönetet mondok, sajnálattal kell azonban közölnöm, hogy nem lesz módomban megjelenni az ünnepélyen.

Budapest, 1910 július hó 23-án.

Hazafias üdvözlettel:

Kálmán Gusztáv.

XXVI.

Szvacsina Géza Kolozsvár város polgármesterétől.

Méltóságos Ferencz József püspök urnak

Kolozsvár.

A nagy vallásalapítók, tartozzanak bármely hitfelekezethez, az egész művelt világ tiszteletére és hálájára érdemesek, mert mindnyájan örök igazságokat hirdettek és az emberiség lelki boldogságára törekedtek. A vallásos érzésnek ezen a kegyeletes ünnepén, midőn a magyarországi unitáriusok Dávid Ferencz nagy vallásalapítójuk születésének 400 éves fordulóját a világ minden részéből egybegyült hivekkel a mi szeretett városunkban Kolozsvárt ünneplik, a távollét nem foszthat meg engem attól az örömtől, hogy az együttérzésnek és együtt ünneplésnek városunk nevében kifejezést ne adjak és ezért arra kérlek méltóságos uram, hogy a kegyeleti ünnepre egybegyült hiveid előtt fejezd ki Kolozsvár távollevő polgármesterének tiszteletteljes üdvözlését.

Balatonfüred, 1910 augusztus hó 18.

Szvacsina Géza
polgármester.